

Kvalitetsudvikling af skole-virksomhedssamspillet i landbrugsuddannelserne

Nordjyllands Landbrugsskole
Asmildkloster Landbrugsskole

Kvalitetsudvikling af skole–virksomhedssamspillet i landbrugsuddannelserne

Forfattere : Elin Maagård, Asmildkloster Landbrugsskole, Birgit Lauridsen,
Nordjyllands Landbrugsskole, Jens Chr. Weinkoff, Landboudommen
Ålborg Amt, Jan Guldager, Landboudommen Viborg Amt. Erik Staun, Poul
Erik Grøn og Carsten Villadsen, Landboudomsrepræsentanter, Morten
Hajn, konsulent

Samarbejdspartnere : Elever og landmænd

Projektnummer : 1997-2534-0453

Udgivelsesår : 2004

Fotograf : Bent Laier/Søren Ejnar Madsen, Nordjyllands Landbrugsskole

Udgivet af: Nordjyllands Landbrugsskole og Asmildkloster Landbrugsskole

Forord

Nordjyllands Landbrugsskole i Lundbæk og Asmildkloster Landbrugsskole ved Viborg har udgivet denne Internetpublikation efter aftale med og finansieret af Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen, Område for erhvervsfaglige uddannelser. Meninger og synspunkter i rapporten står naturligvis for forfatternes egen regning.

Materialet er tilgængeligt i fuld tekst online på webstedet : www.emu.dk/eud.

Publikationen præsenterer et forsøgs- og udviklingsprojekt, der er udarbejdet i samarbejde mellem Nordjyllands Landbrugsskole og Asmildkloster Landbrugsskole.

Projektet tager afsæt i to forskellige ansøgninger, der er afsendt uafhængigt af hinanden, men som havde så mange fælles problemstillinger, at Undervisningsministeriet fandt det hensigtsmæssigt at samkøre de to projekter. Denne samkøring har indledningsvis givet en række udfordringer for aktørerne, da afsættet for projekterne havde udgangspunkt i forskellige konkrete problemstillinger i de to organisationer.

Efter samkøringen af de to organisationers projekter, har det givet hver organisation en reference internt i projektet, der har gjort det muligt at spejle egen praksis op mod, hvordan en anden skole angriber samme problemstillinger. Denne dimension var ikke med i de oprindelige projektoplæg og har således flyttet fokus i projektets indledende faser.

Publikationen er disponeret således, at der bringes koncentrat af baggrund for de problemstillinger, der er arbejdet med. Der bringes et kort rids over de konkrete aktiviteter, der har været i projektforsløbet. Og endelig bringes der en konklusion og en perspektivering af, hvordan en del af problemstillingerne og løsningsmodellerne kan indarbejdes i den organisation, der er til at varetage udvikling og koordination mellem skolerne indbyrdes og mellem skoler og praktiksteder.

De konkrete oplæg om sammenskrivninger fra de enkelte møder og aktiviteter er medtaget som bilag i den grad det vurderes, at de kan have en mere generel interesse.

Asmildkloster Landbrugsskole og Nordjyllands Landbrugsskole
Februar 2004

Indhold

Forord.....	3
1. Indledning og baggrund for projektet.....	5
Koblingen mellem teori og praksis.....	5
Erhvervsstruktur og opbakning til elever og læremestre.....	6
Vekselluddannelse under ændrede forudsætninger.....	8
2. Projektforløb.....	10
Elev eller Arbejdskraft.....	12
3. Konklusion og opfølgning.....	14
4. Oversigt over bilag.....	17
Bilag 1: Til arbejdsgivere for modul 2-elever, som har afsluttet modul 1b.....	18
Bilag 2: Brainstorm om gode elever og gode læremestre.....	22
Bilag 3: Temadage for modul 2-elever i praktik.....	25

1. Indledning og baggrund for projektet

Det oprindelige projekt fra Asmildkloster Landbrugsskole tog afsæt i en åben undren over hvilke forventninger, der er til uddannelsen generelt og til samspillet mellem teori og praktik i særdeleshed. Der var lagt op til en større kvantitativ og kvalitativ spørgeskemaundersøgelse af en større gruppe elever.

Den oprindelige ansøgning fra Nordjylland Landbrugsskole tog afsæt i arbejdet med **Q 90** og de problemstillinger der var kommet op til overfladen i forbindelse med dette arbejde. Samtidig havde en af skolens **strategikonferencer** udpeget samspillet mellem skolen og praktikstederne som et af flere indsats-områder, der skulle arbejdes med for at forbedre det samlede uddannelsesforløb.

Der er mange forskellige bevæggrunde til at sætte fokus på samspillet mellem skole og praktikstedet (virksomheden).

For det første er der det konkrete for praktikværten. Hvad er det nu lige eleverne lærer på skolen, inden de kommer i praktik, og hvad kan jeg forvente af netop denne elev i denne praktikperiode.

For det andet ønsker skolerne en tilbagemelding fra praktikstederne på, hvordan eleven har arbejdet og fungeret på bedriften.

For at støtte læringen i praktikperioderne har landbrugsskolerne i fællesskab udviklet en praktikmappe, der skal danne basis for kommunikationen mellem den enkelte skole og de praktiksteder, hvor den enkelte elev er i praktik. Denne praktikmappe har et stærkt fagligt fokus med dataopsamling på de forskellige arbejdsfunktioner. Det må forventes, den enkelte elev kommer igennem på de respektive dele af bedriften. Dette system gør, at man på forhånd har udpeget en række fokuspunkter, som eleverne skal være opmærksomme på, opsamle data på, for derefter at kunne bruge egne data i undervisning på de efterfølgende skoleophold. Det ser umiddelbart godt og rigtigt ud. Men det viser sig, at der er en række konkrete forhold, der spiller 'forstyrrende' ind i idealbilledet.

Koblingen mellem teori og praksis

Alle uddannelser indeholder elementer af både teori og praksis. En række teorier og læring har da også dette omdrejningspunkt. *Lewins* og *Kolbs* modeller for koblingen mellem teori og praksis er meget anvendt og ofte gengivet. Men den store udfordring

er, at udvikle en praksis på de enkelte uddannelser, der gør koblingen er tydelig for novicen, eleven eller studenten.

Erhvervsuddannelserne i Danmark bygger alle på vekseluddannelsesprincippet og har alle arbejdet med samspillet mellem skole og virksomhed. Uddannelsen til faglært landmand er ingen undtagelse.

For at understøtte koblingen mellem den praksis eleverne oplever på de enkelte praktiksteder, og den teoriundervisning, der finder sted på det efterfølgende skoleophold, er der udarbejdet et omfattende materiale, der på forhånd udpeger en række centrale felter, hvor det ville være hensigtsmæssigt, at eleven gør sig notater, registrering af data og refleksion over forskellige problemstillinger inden for de respektive produktionsgrene og de arbejdsfunktioner, der er knyttet netop til dette arbejde.

På uddannelsen til faglært landmand har man valgt at lave et fælles materiale, som uddeles til alle elever på alle landets landbrugsskoler. Når der er tale om et fælles materiale skyldes det bl.a., at der inden for landbrugsskolesystemet er tale om frit skolevalg mellem alle landets landbrugsskoler ved start af nyt skoleophold. Uddannelsen til faglært landmand består af et skoleophold (Modul 1a) af 2 måneders varighed efterfulgt af et praktikophold på f.eks. 12 måneder og et nyt skoleophold (modul 1b) af 5 måneders varighed. Herefter skal eleven have 17 måneders praktik og et sidste skoleophold Modul 2. Herefter er eleven faglært landmand, hvis han/hun består.

Den enkelte elev er ikke forpligtiget til at vælge nærmeste skole, men kan frit vælge at tage modul 1a et sted i landet, modul 1b et andet sted og modul 2 et tredje sted. Disse frihedsgrader for eleverne sætter en række strukturelle barrierer for at få dialogen til at fungere mellem praktiksted og skole. Umiddelbart kan systemet virke anarkistisk. Men landbrugsskolerne holdes sammen af et stærkt samarbejde mellem faglærerne i fælles faglige udvalg, for hver af de fag uddannelsen består af. Fagudvalgenes arbejde og dispositioner holdes så igen sammen, af et fælles pædagogisk udvalg, der sikrer en koordination af arbejdet på tværs af fag og skoler. Det er dette pædagogiske udvalg, der står bag det materiale, der er udarbejdet til fælles brug for at understøtte dialogen mellem den teoretiske del på skolerne og den praktiske del på bedrifterne.

Erhvervsstruktur og opbakning til elever og læremestre

Landbrugserhvervet er karakteriseret af mange små bedrifter. Det betyder, at den enkelte landbrugselev meget nemt kan komme til at arbejde alene på en bedrift sammen med læremesteren eller sammen med een anden ansat. Til trods for en stærk

strukturudvikling er det stadig relativt små arbejdspladser og læresteder, hvis man sammenligner med andre brancher. Det har gjort, at man har etableret en ordning med 'ungdomskonsulenter', der er ansat og fysisk placeret på de lokale Landbrugscentre. Disse konsulenter formidler praktikpladser og besøger de enkelte praktiksteder. Dels med henblik på løn- og ansættelsesforhold og dels med henblik på at understøtte en bevidst læring under praktikopholdet. Denne understøtning kan dels være i forhold til landmanden og dels være i forhold til eleven. Ud over disse funktioner er det også konsulentens opgave at understøtte, at eleven organiserer sig i de landbrugsfaglige organisationer. Både i forhold til den kulturelle, den sociale og den faglige dimension.

Den kulturelle dimension kommer blandt andet til udtryk i en indføring i den kultur, der er i landbrugserhvervet, hvor de enkelte bedrifter er gået sammen om etablering af fælles videntcentre, hvor den enkelte landmand køber den viden, han skal bruge for at drive sin bedrift hensigtsmæssigt. Herved sikrer man, at han får gavn af den nyeste viden inden for de produktionsområder, der er relevante for ham og hans produktion.

Denne viden får han dels i forbindelse med konsulentbesøg og dels ved at deltage i erhvervets efteruddannelse. Det kan typisk handle om ny viden inden for kendte produktionsformer, nye produktionsformer og ikke mindst inden for den offentlige regulering, erhvervet er omfattet af. Det er således en væsentlig samfundsmæssig forudsætning for et konkurrencedygtigt erhverv, at der sker en socialisering ind i de organisationer og strukturer, der binder de enkelte produktionsenheder sammen til et erhverv, der kan levere sunde konkurrencedygtige fødevarer, samtidig med at der tages de nødvendige natur- og miljømæssige hensyn. Ungdomskonsulenterne har således en opdragende og socialiserende funktion over for de elever, der er på vej ind i erhvervet.

For at introducere denne kultur har Ungdomskonsulenterne i en årrække afholdt faglige relevante kurser, der passer til de opgaver, man stod over for i erhvervet. Det kunne være kurser, der relaterer sig til den enkelte produktionsgren, og som kunne omhandle svinepasning, malkning eller andre årstidsbestemte aktiviteter som ensilering eller sikkerhedsforhold ved høstarbejdet. Disse kurser har understøttet koblingen mellem den praksis, eleven stod midt i - eller umiddelbart overfor, og de teorier og mere generelle forhold, der er gældende inden for det fagområde, der blev behandlet ved de respektive arrangementer.

Samtidig har disse arrangementer været med til at samle eleverne og dermed også haft en væsentlig social dimension over for elever, der i stor udstrækning arbejder alene på bedrifterne, da det er de færreste bedrifter, der har mere end to elever samtidig. Hertil kommer, at en del af disse arrangementer lægger op til etablering af erfa-grupper, hvor de elever, der har samme interesser, arbejder videre med stoffet sammen i mere uformelle fora.

En undersøgelse fra Himmerland viser, at de landmænd, der er i erhvervet, selv giver udtryk for, at de henter en stor del af deres viden fra disse erfa-grupper. Det må således betragtes *som en central kompetence* for at få succes i erhvervet, at man er fortrolig med forskellige former for vedligeholdelse af relevant og nødvendig viden.

Vekseluddannelse under ændrede forudsætninger

Betingelserne for vekseluddannelse og læring af praksisfærdigheder ændrer sig dels over tid, og dels med ændrede rekrutteringsmønstre til erhvervet. Det har fra flere sider været fremhævet, at eleverne, der kommer i praktik, ved for lidt om landbrug og de arbejdsfunktioner, læremesteren forventede. Der er ikke lavet en kvantitativ undersøgelse af dette i projektet, men det har været fremme i projektet som udbrud og det har været fremme i landbrugspressen, at der er sket en ændring over tid.

Umiddelbart kan man slå det hen med at; “Alting var bedre i gamle dage”. Men det er et faktum, at der er sket en specialisering i landbruget, og det er tilsvarende et faktum, at landbruget år tilbage hentede en stor del af deres elever i landbrugskredse. En stigende del af dem, der søger ind i landbrugsuddannelserne kommer fra *ikke-landbohjem*. Og dem der gør, kommer måske fra et landbrug, der har en anden specialisering end den, der er på den gård, hvor eleven skal i praktik. De elever, der kommer fra et alsidigt landbrug, og som har deltaget i arbejdet på gården eller har arbejde på en gård i lokalområdet, har et erfaringsgrundlag at hænge den teoretiske viden op på, samtidig med at de har et håndslag og erfaringer med gængse arbejdsrutiner. For denne type elever er læringen ikke startet, da de påbegyndte den formelle uddannelse til faglært landmand. For dem er læring og socialisering begyndt meget før. Det er oplagt, at denne type elever er mere attraktive for en læremester, end elever der ikke har denne baggrund. Det skal dog samtidig fremhæves, at enkelte læremestre har påpeget, at denne type elever også kan have tillært sig en del under - ikke mindst i forhold til sikkerhedsmæssige.

Det er oplagt, at elever, der er opvokset på en gård, hvor de har deltaget i arbejdet, eller har haft job på en gård, alt andet lige har en socialisering og en række kompetencer med, som andre elever ikke har. Hvis man som praktikvært/ læremester således har haft ‘erfarne’ elever, kan det være en hård oplevelse at få en elev, der mangler dette erfaringsgrundlag, inden han eller hun gik i gang med uddannelsen.

Udover disse mere generelle udviklingstendenser og forskelle på de elever, der er i gang med uddannelsen til faglært landmand, har der også været udtrykt ønske om en mere personlig vurdering af de enkelte elever. Det er der ikke arbejdet med i dette

projekt, da det vurderes til at være forbundet med meget stor usikkerhed at udtale sig om den enkelte elev efter et skoleophold på 2 måneder. Herudover er der en række mere generelle vejledningsetiske overvejelser forbundet med denne type af udtalelser på et spinkelt grundlag. Men der er til gengæld arbejdet med en mere generel faglig beskrivelse af hvad eleverne, der har været igennem modul 1a kan, sammenholdt med, hvad man kan forvente af elever, der har været igennem modul 1b eller modul 2. Et eksempel på en sådan skrivelse fra Nordjyllands landbrugsskole er vedlagt som bilag 1.

2. Projektforløb

Selve projektforløbet tog afsæt i de oprindelige projektansøgninger. Sammenkoblingen af de to ansøgninger gav anledning til en fordybelse i forskelligheden i ansøgningernes afsæt.

På den ene side var der en plan om at lave en kvantitativ undersøgelse af elever og praktikværter forventninger til uddannelsesforholdet og til koblingen mellem skoleophold og praktikdel.

På den anden side stod et projektoplæg, der var centreret om opbygning af et eller flere dialog-fora, som skulle have repræsentanter for de respektive aktører, elever og læremestere som de primære, - og skoler og organisationer som de sekundære, - og endelig formidlerne (ungdomskonsulenter og praktikvejledere) som det tredje lag.

For at skære forventninger og projekterne til, så de passede med de ressourcer, der var sat af, afholdtes en række møder, hvor Praktikværter (eller læremestere) kom med deres bud på en god elev på den ene side, og hvor elever der havde været i praktik kom med deres bud på krav og forventninger til en god læremester. Disse forventninger er opsat i bilag 2.

Herefter var der et større arbejde med erfaringsudveksling mellem aktørerne om praksis i dialog mellem skole og praktiksted. Som diskussionerne udviklede sig, stod det klart, at der er meget forskellig praksis regionerne imellem, i forhold til hvordan man tilrettelægger, fordeler og forvalter dialogen mellem praksis hos praktikværten på den ene side, og skolerne på den anden side. Det stod samtidig klart, at der er meget stor forskel på, hvordan og hvor meget et af de centrale dokumenter (*praktikmappen*) anvendes i denne kommunikation. Der er tilsvarende stor forskel på arbejdsdelingen, mellem hvad ungdomskonsulentene tager sig af, og hvad den lærer, der har kontakten til praktikstedet, tager sig af.

Målet var ikke at nå frem til den rigtige arbejdsdeling, men det stod klart, at det er hensigtsmæssigt at afklare disse forhold i de respektive regioner. Og den store forskel i praksis må give anledning til overvejelser, når der er elever, der får oplæg til koblingen mellem teori og praksis i én region og efterfølgende flytter til en anden region, hvor oplæg og forventninger til opfølgning kan være meget forskellige fra oplæg i den region eller den skole, hvor eleven kommer fra. Disse forskelle kan give anledning til overvejelser i forhold til det koordineringsarbejde Foreningen af danske

Landbrugsskoler organiserer i forhold til fagenes indhold og den pædagogiske tilrettelæggelse. Det kunne være et indsatsområde at finde eksempler på god praksis i koordinationen mellem skole og praktiksted som den ene del. Og eksempler på god praksis for, hvordan fagene på skolerne integrerer de erfaringer, eleverne har gjort sig på deres respektive praktiksteder, som den anden del.

Det er i den forbindelse blevet fremført, at lærerne i fagene har svært ved at integrere data fra praktikmappen i deres undervisning. Det fremhæves som et problem af de lærere der underviser i f. eks. plantefag, at ikke alle elever har de nødvendige data i mappen til at kunne løse opgaver med afsæt i egne data. Derfor stilles der opgaver, der *ikke* tager afsæt i elevens egne data, og systemet mister dermed sin gennemslagskraft. Respekten om praktikmappesystemet devalueres over tid, når det rygtes blandt såvel elever som faglærere. Denne problemstilling vendes der tilbage til i konklusion og opfølgning.

Udover de problemstillinger, der er knyttet til vekselvirkningen mellem modul 1a, modul 1 praktikken og modul 1b, er der helt andre problematikker i forhold til overgangen mellem modul 1b, modul 2 praktikken og modul 2.

For det første er der ikke tale om godkendte praktikpladser, og der er ikke noget tilsyn med det, der foregår i det relativt lange praktikforløb, der er mellem modul 1b og modul 2 (skoleopholdet).

For det andet er eleverne ikke tilknyttet nogen skole i forløbet, da man afslutter 1b på een skole, og dermed er 'ude' af systemet, til man melder sig på modul 2 på den samme skole eller på en anden skole.

For det tredje råder landbrugsskolerne ikke over en fælles elevregistrering, der kunne gøre det muligt at følge de elever, der 'udebliver' fra resten af uddannelsen. Uden at kunne sætte præcise tal på frafaldet i denne del af uddannelsen anslås det med afsæt i tilgængelig skolestatistik, at der er et frafald på 22 - 28 % mellem modul 1b og modul 2 (skoleopholdet). Det er et bemærkelsesværdigt stort frafald sent i uddannelsen, da det må forventes, at eleverne vil være afklaret om erhvervets forhold, inden de når frem til dette sted i uddannelsen.

For det fjerde er der stor mangel på arbejdskraft i erhvervet, hvilket giver arbejdsgiveren incitament til at presse arbejdstiden op, samtidig med at en stor del af eleverne gerne vil tjene penge (mange penge). Sammenholdes dette, kan det give nogle særdeles gode lønninger og nogle lange arbejdsuger. Disse forhold kan være med til, at man indgår uhensigtsmæssige aftaler, der gør, at en del af eleverne kører sur i

uddannelsen og forlader erhvervet eller får etableret sig med et forbrug, der gør, at de ikke vender tilbage til det sidste skoleophold og får fuldført deres uddannelse.

For det femte kan sammenstillingen med en erhvervsstruktur med små bedrifter, hvor man ofte er den eneste elev på bedriften, gøre, at man kommer til at stå alene med sine problemer og dermed lettere kan droppe ud af uddannelsen.

Som det sjette fremhæves det som et bud på frafaldet, at landbrugserhvervet gennemgår en strukturudvikling og er underlagt en politisk bevågenhed og –regulering, der gør, at det kræver mere end almindeligt mod at fortsætte i erhvervet.

Elev eller Arbejdskraft

De problematikker, der er arbejdet med, bygger på en klassisk modsætning, mellem at eleven på den ene side skal **lære noget**, og at arbejdsgiveren på den anden side skal have en **arbejdskraft** ud af eleven. Det bliver således centralt, om eleven opfatter sig selv som elev, der er der for at lære. Om arbejdsgiveren opfatter eleven som elev, der skal være med i den *vidensintensive* del af arbejdet på bedriften. Eller om eleven opfatter sig selv som arbejdskraft, og landmanden ligeså. Vi har ikke villet placere noget ansvar for uhensigtsmæssige aftaler eller mangel på samme. Men blot opstille mulige forklaringer og påpege nødvendigheden af, at man diskuterer forholdet mellem rollerne som ELEV og ARBEJDSKRAFT.

I modul 1 praktikken, hvor det er godkendte praktikpladser med praktikværter, der ofte har elever, og som er i tæt dialog med skoler og ungdomskonsulenter, er der en rimelig god forståelse for, at **ELEV**rollen skal tages alvorlig, medens rollen som arbejdskraft er mindre dominerende fra begge parter.

I modul 2 praktikken er der ikke nogen, der holder parterne fast på elevrollen og læremesteransvaret. Her er det **ARBEJDSKRAFT**rollen, der bliver den dominerende og elevrollen kan selvsagt være meget lille.

For at fastholde såvel elever som deres arbejdsgivere i modul 2 praktikken i, at der er tale om et uddannelsesforløb, er ressourcerne brugt på et forsøg med at tilrettelægge frivilligt vidensinput i det relativt lange praktikforløb mellem modul 1b og modul 2. Det har den ikke ubetydelige sidegevinst, at man tilvænner eleverne til de metoder, de uddannede landmænd bruger for at vedligeholde sig selv fagligt, da forløbet lægger sig meget tæt op ad den måde, man laver faglige arrangementer og erfa-grupper for færdiguddannede landmænd.

Eksempler på disse forløb er vedlagt som bilag 3.

Der foreligger en lang række bilag og arbejds papirer, som vi ikke har fundet relevant at medtage i denne publikation.

3. Konklusion og opfølgning

I et projekt som dette, hvor der har været mange grupper af aktører inde hen igennem de enkelte aktiviteter, der har været gennemført, vil det ikke være muligt at opstille én konklusion eller ét sæt af forslag til opfølgning. Det er mere rigtigt at opstille en række af konklusioner og opdele disse i forskellige lag.

Det **første** lag kan betegnes som det *personlige* lag for de personer, der har deltaget i projektet.

Det **andet** lag er de skoler og organisationer, der har deltaget i projektet og i hvilken udstrækning *organisationen* har lært noget, de kan og vil implementere i deres fremtidige drift.

Det **tredje** lag er det de respektive skoler og landboudomsorganisationer kan lære af projektet og tage med ind i deres respektive *baglande* for at sprede erfaringerne der. Herunder hvad projektet har afdækket af behov for nye kompetencer hos medarbejdere og behov for nye kommunikationsformer for at sikre en bedre kobling mellem de praktiske og de teoretiske elementer i uddannelsens formelle og uformelle dele.

Endeligt er der et **fjerde** lag, der kan karakteriseres som det *systemiske*. Det landbrugsskolesystemet kan lære af projektet og bør følge op på, hvis *rammerne* på det operative niveau skal forbedres ud over det, de eksisterende rammer giver mulighed for.

I det første lag er der gjort en række erfaringer med afprøvning af nye måder at understøtte koblingen mellem teori og praksisdimensionen i uddannelsen. Vejledere, konsulenter, landmænd og elever har gjort en række erfaringer med nye måder at understøtte koblingen mellem teori og praksis såvel i forhold til det faglige og det uddannelsesmæssige. Praktikvejledere og ungdomskonsulenter har haft stor gavn af at spejle egen praksis i naboregionens praksis. Og det er blevet tydeligt, at arbejdet kan gøres anderledes, end vi 'plejer', og at man internt i regionen ikke altid har den samme forståelse af, hvad vi 'plejer' at gøre. Dette giver anledning til at anbefale en meget konkret planlægning af de enkelte aktørers roller i forhold til et bestemt hold og en opstramning og præcisering af, hvordan man kommunikerer mellem skoler og praktiksteder, og ikke mindst at informationerne i praktikerklæringerne når frem til relevante modtagere. Samtidig skinner det igennem, at praktikmappesystemet ville

vinde, hvis indholdet i mapperne ville blive inddraget mere aktivt i undervisningen på skolerne.

Denne sidste del spiller op til *det andet lag*, nemlig hvad de skoler og organisationer, der har deltaget i projektet, vil bruge den erhvervede viden til - og i hvilken udstrækning den vil blive indarbejdet i fremtidig praksis. Her har Asmildkloster Landbrugsskole besluttet at fortsætte arbejdet med at tilknytte tidligere modul 1b elever til skolen ved en form for erfa-grupperarbejde hen igennem deres modul 2 praktik. Nordjyllands Landbrugsskole vil gøre noget tilsvarende.

Dette sker blandt andet i en erkendelse af, at praktikperioden er lang, og at skolen gerne vil holde kontakten til eleverne i praktikperioderne. Denne kontakt har dels en faglig dimension, men da der er frit skolevalg i landbrugsskolesystemet, har det selvsagt også en kommerciel dimension at være en skole, der gør noget seriøst og ekstraordinært for at sikre en god kobling mellem teori og praksis. Det må således betragtes som en styrke for landbrugsskolesystemet, hvis den gode kontakt til eleverne i praktikperioderne kan gøres til en væsentlig konkurrenceparameter i skolernes bestræbelser på at kvalitetsudvikle uddannelsen til faglært landmand.

Der lægges ikke skjul på, at denne dimension også ses som en del af skolernes markedsføring og fastholdelse af elevernes tilknytning til netop deres skole. Samtidig efterlyses der en finansieringsmulighed for disse aktiviteter på sigt.

Samtidig er der arbejdet med nye metoder til at afklare forventningerne mellem den enkelte elev, der skal i praktik på en bestemt bedrift, og de forventninger, der er på netop denne bedrift. Skolerne har udviklet bedre "Varedeklarationer" på eleverne ved skift mellem skole- og praktikdelen. Denne del er implementeret på Nordjyllands Landbrugsskole og søges tilsvarende indført på Asmildkloster.

Det tredje lag nemlig spredningen til andre skoler. Et fokus på kortlægning af arbejdsdeling, bedre 'Varedeklaration' på eleverne efter modul 1a, og oprettelsen af en form for erfa-grupper for elever, der er i modul 2 praktik, er alle elementer, der umiddelbart kan flyttes over i andre regioner og indføres på andre skoler.

I det *systemiske lag* står man over for den udfordring, hvordan Landbrugsskolesystemet kan udvikles og organiseres, således at den viden og de signaler, der opfanges af ungdomskonsulenterne, sikres henført til den skole, hvor den pågældende viden er relevant. Det vil være hensigtsmæssigt, om der blev arbejdet med en tættere tilknytning mellem de regionale skoler og regionens konsulenter, da der til trods for det frie skolevalg stadig er en stor geografisk tilknytning.

Endelig har Landbrugsskolesystemet en stor udfordring i at sikre en hensigtsmæssig balance mellem rollen som *elev* og *rollen som arbejdskraft* i modul 2 praktikken. Her er der et stort arbejde med at holdningsbearbejde alle parter og understøtte, at eleverne deltager i de vidensintensive dele af arbejdet på bedriften. F. eks i forbindelse med beslutningstagning, og der hvor bedriften får vidensinput udefra (dyrlægebesøg, konsulentbesøg mv.).

4. Oversigt over bilag

1. Brev til arbejdsgivere ved skift fra Modul 1b til modul 2 praktik. Eksempel fra Nordjyllands Landbrugsskole
2. Brainstorm om *gode* elever og *gode* læremestre
3. Program for temadage for modul 2 elever

Bilag 1: Til arbejdsgivere for modul 2-elever, som har afsluttet modul 1b

Vi har nu afsluttet modul 1b, og vi vil gerne hermed oplyse lidt om, hvad der er blevet undervist i.

Eleven, som du har ansat, er ca. halvt færdig med landmandsuddannelsen, og derfor er der mange emner, som ikke er færdigbehandlede. I nedenstående skemaer fås et overblik over, hvilke emner der er færdigbehandlede, og hvilke områder hvor emnebehandlingen er påbegyndt.

Eleven har på modul 1b kunnet vælge mellem kvæg, svin og en kombination af kvæg og svin. Valget fremgår af elevens bevis.

Som læremester vil du kunne se, på hvilke områder du med rette kan stille store forventninger til din elev. Du vil også kunne se, hvor dine forventninger almindeligvis skal modereres, og hvor eleven i de fleste tilfælde skal have støtte.

Skemaet kan sammen med kursusbeviset for modul 1b give et godt billede af potentialet i din elev.

(5 stjerner = emnet færdigbehandlet - 1 stjerne = emnet påbegyndt - færdigbehandles på de næste skoleophold)

TEKNIK:

Gødningsspredere	*	*	*		
Marksprøjte	*	*	*	*	
Mejetærskere	*				
Pressere	*	*			
Græsmaskiner	*				
Funktion og opbygning af traktorer	*	*	*		
Alm. service og vedligehold af traktorer	*	*	*		
Alm. brug af håndværktøj, værkstedsmaskiner og svejsning	*	*	*	*	

PLANTEFAG:

Jordbundslære – jordbehandling	*	*	*	*	*
Gødningslære	*				
Korndyrkning	*	*			
Grovfoder	*				
Salgsafgrøder	*				
Sprøjtecertifikat	*	*			
Plantelære – plantefysiologi	*	*	*	*	*

SVIN:

Daglige/ugentlige arbejdsrutiner	*	*	*	*	
Racer	*	*	*	*	
Pasning af søer og reproduktion	*	*			
Sundhed og sygdomme	*	*			
Adfærd og velfærd	*	*			
Staldsystemer	*	*			
Fodring og E-kontrol	*	*			
Staldpraktik	*	*	*	*	*

KVÆG:

Malkning	*	*	*	*	*
Fodermidler og foderkvalitet	*				
Foderplaner	*	*			
Reproduktion, herunder kælvning	*	*	*		
Sundhed og sygdomme	*				
Avl	*				
Adfærd og velfærd – stalde	*	*			
Produktionsstyring/arbejdsrutiner	*	*			
Staldpraktik	*	*	*	*	*

GRUNDFAG:

Mikrobiologi, landbrugskemi, landbrugsfysik	*	*	*	*	*
---	---	---	---	---	---

ØKONOMI:

Lønsedler	*	*	*	*	
Biløkonomi	*	*	*	*	*
Personlig økonomi	*				
Kassebog	*	*			
Afregninger fra slagteri, mejeri o.a.	*	*	*		

ALMENE FAG:

Engelsk	*	*	*	*	*
Natur	*	*	*		
Godt landmandskab	*	*	*		
Landbrugshistorie	*				
Landbrug og samfund	*	*			
EDB	*	*			
Sikkerhed	*	*	*		

Bilag 2: Brainstorm om gode elever og gode læremestre

Opsamling på møde mellem elever og læremestre

Hvad er en god modul 1-elev?

En der har en god dialog med sin læremester.

En der kan stille spørgsmål til bedriften ud fra de teorier, han har lært på skolen.

En der også kræver (at lære noget) ud over at kræve i løn.

En der udviser loyalitet og interesse over for arbejdsgiveren og giver respons på problemer og kommer med ideer til disse.

Kender sine begrænsninger og muligheder

Er fleksibel og samarbejdsvillig over for kollegaer.

En der har rent mel i posen (f.eks. sygdomme).

Have sunde fritidsinteresser

Kan leve op til sin løn

En der kræver ansættelsesaftale (uddannelsesaftale og kontrakt).

Skal kunne afløse i ferier.

Nysgerrig og åben.

Skal kunne kende syge dyr.

Skal kunne kende ukrudt fra korn.

En der ved hvad han/hun skal lære

Er i stand til at bruge de færdigheder han/hun har lært.

Hvad er en god modul 2-elev?

Skal kunne afløse i en rimelig størrelse bedrift (60 køer) i kortere perioder i slutningen af praktikperioden.

Kræver viden i løn.

En der giver læremesteren et teoretisk modspil.

En der giver tager nogle praktiske problemstillinger med ind på skolebænken.

En der videre udvikler sin praktiske viden fra tidligere praktikophold.

Skal kunne give respons (modspil) både fagligt og socialt til læremester og kolleger. Skal kunne passe på sig selv.

Skal kunne tænke 2 - 3 skridt fremad.

Skal kunne instruere modul 1a-elever i småjob

Skal kunne sætte sig selv i arbejde.

Skal kunne passe bedriften i kortere perioder.

Skal være selvstændig.

Være med ved dyrlæge og konsulentbesøg.

Være med i driftsledelsen
Skal kunne tage ansvar for mindre opgaver
Have et vist kendskab til foderplaner, insemineringsplaner og foderblanding.
Skal kunne løse mindre problemer.
Ved ansættelse definere hvad han/hun kan og ikke kan.
Skal kunne modtage kritik.
Skal kunne tale om samarbejdsvanskeligheder.
Skal have prøvet både svin og kvæg.
Skal kræve en ansættelsesaftale (Uddannelsesaftale og kontrakt).

Forventninger til læremester fra modul 1-elever:

Ved ansættelsen at få snakket om hvad man skal lære og hvad man kan tilbyde.
At læremesteren vil fortælle om teorierne om problemstillinger og arbejdsopgaver. At læremesteren oplyser om almen viden f eks. afregninger, regninger og priser i dagligdagen.
Tager sig tid til at snakke med eleven når eleven har teoretiske spørgsmål.
Klar ansættelsesaftale (kontrakt) løn, timer, weekends m.m.
Have lov til at komme hele vejen rundt i bedriften.
Korte præcise instrukser (ikke for mange på en gang).
Snakke både fagligt og ikke-fagligt
Gode arbejdsforhold (psykisk arbejdsmiljø)
Forklare teorier bag arbejdsopgaverne
At arbejdsgiver oplærer eleven dybt i stedet for meget bredt.
At læremesteren viser tillid
At arbejdsgiveren lærer eleven noget
At arbejdsgiveren planlægger og oplyser eleven om de næste par dages arbejdsopgaver Tid til at være læremester
Være imødekommende

Forventninger til læremester fra modul 2-elever:

Eleven har ansvarsområder.
At arbejdsgiver er læremester.
Tager sig tid til at diskutere teori med eleven.
Vil lave ansættelseskontrakt.
Vil fortælle om fremtiden.
Fortæller hvad man bliver ansat til.
Vil føre dialog - faglig og ikke faglig.
Giver udfordringer.

Har tid til eleven.

At man har lov at deltage i planlægningen

At man har lov at deltage ved dyrlæge- og konsulentbesøg.

At man får indgående information om afregninger, foderplaner

Forventninger til skolen fra eleven:

Mere praktisk undervisning

Niveaudeling på modul 1 b

Vil diskutere problemstillinger fra praktikken. At lærer kan undervise.

Mere projektarbejde.

At lærer er vidende om praktikken.

At lærer er vidende om nyeste teorier

At lærer skal vise det nyeste isenkram

Mere om økologi.

Ovenstående oversigt er en opstilling af input fra en brainstorm mellem de respektive aktører.

Listen viser tydeligt det forventningsgab, der er mellem parterne.

Bilag 3: Temadage for modul 2-elever i praktik

Arrangementerne strækker sig typisk fra 9.30 til 15.00, således at eleverne kan deltage i arbejdet om morgenen på praktikstedet og tilsvarende nå tilbage og deltage i arbejdet om aftenen. Denne konstruktion har givet en rimelig tilslutning til arrangementerne, men der er selvfølgelig ikke 100% tilslutning, da der kan være arbejde, der skal udføres. Der er elever, der ikke prioriterer arrangementerne højt, og der er også arbejdsgivere, der ikke prioriterer arrangementerne. Men der er også arbejdsgivere, der efterlyser kursusaktiviteter, tema-møder og erfa-grupper, der retter sig mod denne målgruppe. Denne gruppe sender således et signal om, at der er et behov for en samlet introduktion til aktuelle problemstillinger i de relativt lange praktiperioder.

Nedenstående er således ikke en objektiv liste over *de* emner, der skal holdes temadage om, men et eksempel på hvad det indeholdt i dette projekt i Nordjyllands amt.

- 1. Næringsstofkredsløbet**
- 2. Plantekendskab, kemisk og mekanisk ukrudtbekæmpelse**
- 3. Ensilering, for kvæggruppen**
- 4. Staldtyper, for svinegruppen**
- 5. Høstmaskiner, med særlig vægt på sikkerhed og arbejdstid**
- 6. Reproduktion. Opdelt for svinefolk og for kvægfolk**
- 7. Fødevarer kvalitet**

Arrangementerne har typisk haft en ekstern oplægsholder, som er konsulent inden for det pågældende fagområde ved et lokalt Landbocenter, eller en anden specialist med særlig viden inden for det aktuelle tema.

De praktiske forhold omkring arrangementerne blev koordineret af den lokale Landbrugsskole og landboungdom i samarbejde. Arrangementerne rettede sig ikke kun mod denne skoles elever, men mod alle elever der er i praktik i området. Også elever fra andre landbrugsskoler.

Arrangementer i Viborg Amt for elever i modul 2-praktik

1. 11. nov. xx kl. 13.00 - 20.00

Temadag om Sygdomsproblemer og fodring. Arrangementet er kombineret med en social aktivitet.(Bowling).

2. 9 dec. xx Kl. 13 - 20.00

Temadag om nye staldsystemer til kvæg.

Der er afholdt flere temadage i Viborg Amt i et omfang svarende til aktiviteterne i Nordjylland, men med en lidt anden faglig prioritering og en anden balance mellem det faglige og det sociale.